

УКРАЇНА В МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИНАХ 2014–2019

Шевченко Б. Г.,

старший викладач кафедри міжнародних відносин та права

Державного університету «Одеська політехніка»

ORCID ID: 0000-0003-4554-9905

dokprof@ukr.net

У статті досліджуються міжнародні відносини України впродовж 2014–2019 рр. як один із важливих процесів та етапів розвитку країн в XXI столітті, де на тлі процесу глобалізації рівень міжнародної взаємодії заслуговує особливої уваги. У контексті еволюції міжнародних відносин розглядається вплив на формування зовнішньополітичного курсу України в 2014–2019 рр. та аналізується її поведінка на міжнародній арені. Проаналізовано вплив гібридної війни на розвиток міжнародних процесів та на поточний політичний курс України, які визначили головні тенденції розвитку міжнародних відносин у XXI столітті. Описано сучасний зовнішньополітичний курс України та вибір нею відповідних цінностей та тенденцій щодо вирішення власних, європейських та глобальних проблем. Проведено оцінювання результатів зовнішньої політики України за період 2014–2019 рр. та встановлено, що ключовими орієнтирами України у сучасних міжнародних відносинах є реалізація відкритого та послідовного зовнішньополітичного курсу. Досліджено позитивні наслідки від реалізації Угоди про асоціацію Україна – ЄС. Встановлено, що прогрес виконання Угоди про асоціацію у 2020 становить 54%. Визначено, що найбільший прогрес за весь період виконання Угоди про асоціацію було досягнуто у таких сферах, як: політичний діалог, національна безпека та оборона; правосуддя, свобода, безпека та права людини тощо.

Ключові слова: зовнішня політика, європейська інтеграція, євроатлантична інтеграція, ЄС, Угода про асоціацію.

Постановка проблеми. Зміни, які відбулись у зовнішньополітичному курсі держав світу в умовах переходу від біполярної до нової системи міжнародних відносин, пояснюють актуальність дослідження України в міжнародних відносинах 2014–2019 рр. Міжнародні відносини в сучасному суспільстві представлені дедалі виразнішим позиціонуванням провідних країн світу, які у власному зовнішньополітичному курсі спираються на інструменти «м'якої сили», застосування яких підвищує імідж країни, тому дослідження особливостей у сучасній зовнішній політиці України дасть змогу оцінити міру впливу на розвиток міжнародних відносин.

Становлення України як суб'єкта міжнародних відносин є складним, суперечливим і довготривалим процесом. На сучасному етапі відбувається пошук оптимальних та прийнятних концептуальних підходів до зовнішньої політики країни. Україна в міжнародних відносинах впродовж майже всього періоду її незалежності і за сучасних умов є заручницею складних внутрішньо- та зовнішньополітичних процесів. Україна обрала євроінтеграційний курс, який створив потужний стрижень динамічного прогресивного розвитку зовнішньополітичних відносин з ЄС. Практика міжнародних відносин з ЄС показала прагнення цієї наднаціональної організації та України до таких форм взаємодії, які зумовлюють уникнення силових методів, але російська агресія проти України з 2014 року, включаючи анексію Криму та початок гібридної війни на Донбасі, та подальші агресивні й непередбачувані дії Російської Федерації створюють проблеми для системи як національної, так і європейської безпеки.

Тому актуальним є дослідження особливостей формування української зовнішньої політики 2014–2019 років як складової частини системи міжнародних відносин у сучасних умовах та утвердження України як суб'єкта міжнародних відносин у сучасному глобалізаційному світі.

Наукова новизна одержаних результатів у статті зумовлена вирішенням важливого наукового завдання, яке полягає в напрацюванні теоретичних положень та практичних рекомендацій у сфері міжнародних відносин України 2014–2019 рр. для забезпечення динамічного прогресивного розвитку

зовнішнього курсу країни. У статті одержала подальший розвиток методологія оцінювання результатів зовнішньої політики України.

Тематику міжнародних відносин України 2014–2019 рр. досліджує значна кількість науковців, проте існує мережевий неурядовий аналітичний центр, що спеціалізується на питаннях зовнішньої політики та міжнародної безпеки – Рада зовнішньої політики «Українська призма» (Ukrainian Prism, 2016; Ukrainian Prism, 2017; Ukrainian Prism, 2018; Ukrainian Prism, 2019; Ukrainian Prism, 2020), наукові праці якої присвячені аналізу стану міжнародних відносин України у всіх напрямках зовнішньої політики.

Мета статті. Метою роботи є дослідження особливостей реалізації міжнародних відносин в Україні в 2014–2019 рр. для забезпечення прогресивного розвитку зовнішнього курсу країни. Для досягнення мети визначено такі завдання: оцінити результати зовнішньої політики України; проаналізувати процес реалізації міжнародних відносин Україною в 2014–2019 рр.; проаналізувати стан реалізації Угоди про асоціацію Україна-ЄС. У дослідженні були використані загальнонаукові й спеціальні методи дослідження, зокрема аналіз і синтез, порівняння, узагальнення, політологічний та геополітичні методи, системно-структурний та статистичний аналіз.

Виклад основного матеріалу. Міжнародні відносини України 2014–2019 рр. визначалися традиційним розподілом компетенції у зовнішній політиці країни. У стратегічних сферах були встановлені конкретні форми міжінституційного співробітництва, зокрема в контексті створення механізму імплементації Угоди про асоціацію Україна – ЄС та оновленого у 2015 році Порядку денного асоціації Україна – ЄС. Відбулося оновлення деяких нормативних актів Міністерства закордонних справ (далі – МЗС) щодо координації діяльності центральних органів виконавчої влади щодо участі у міжнародних заходах.

Активна позиція депутатів, які очолювали комітети Верховної Ради України (далі – ВРУ) та брали участь у складі делегацій ВРУ в парламентських асамблеях Ради Європи, ОБСЄ, у координації діяльності з виконавчими зовнішньополітичними структурами, особливо з МЗС, принесла позитивні результати в просуванні українських інтересів та консолідації позитивних практик співпраці у відносинах з окремими державами: у 2015 році створено міжпарламентські групи не лише з країнами ЄС (Німеччина, Польща, Франція та ін.), а й в інших регіонах (Аргентина, Бразилія, Куба, Чилі). Активно здійснював діяльність профільний комітет ВРУ та делегації в міжнародних організаціях (постійна делегація при Раді Європи, НАТО тощо). Водночас існували суперечки, які призвели до неефективної реалізації окремих напрямів зовнішньої політики (затримка з призначенням послів у ряді країн і міжнародних організаціях).

У 2014–2015 рр. Україна оновила низку стратегічних документів у сфері зовнішньої політики, безпеки та оборони. У 2014 р. внесено зміни до Закону України «Про основи внутрішньої та зовнішньої політики», а протягом 2015 р. було прийнято нову Стратегію національної безпеки України та Військову доктрину України, які докорінно змінили уявлення про Росію зі стратегічного партнера на державу-агресора, визнавши терміновий характер російської загрози та необхідність просування України до вступу до НАТО та ЄС як основи безпеки.

Протягом 2015 року зовнішня політика була досить інтенсивною та в цілому відповідала визначеним пріоритетам у Коаліційній угоді, Програмі Кабінету Міністрів України на 2015 рік, планах виконання Україною Угоди про асоціацію з ЄС та реалізації Стратегії сталого розвитку «Україна – 2020». Основні напрями зовнішньої політики зосереджені на врегулюванні конфлікту з Росією (Нормандський формат і Мінський процес, співпраця з ОБСЄ, ООН, двосторонні відносини зі США, Німеччиною, Францією). Позитивна динаміка політичного діалогу на найвищому рівні, а також наявність спільних економічних та енергетичних проектів, участь у спільних багатосторонніх ініціативах дозволили зафіксувати значну зовнішньополітичну активність України у відносинах з Великою Британією, Канадою, Польщею, країнами Балтії, а також значно активізувалася співпраця з НАТО.

Обрання України непостійним членом Ради Безпеки ООН у жовтні 2015 року стало вдалим у контексті співпраці з міжнародними організаціями. Взаємодія з Вишеградськими країнами суттєво вплинула на зменшення залежності України від російського газу за рахунок реверсу зі Словаччини, Угорщини та Польщі. Однак, незважаючи на те, що існуючі європейські санкції проти Росії були збережені, вони не були посилені (Ukrainian Prism, 2016).

У 2016 році найбільш скоординованими напрямками зовнішньої політики були європейська та євроатлантична інтеграція, протидія російській агресії. Створення посади віце-прем'єр-міністра з питань європейської та євроатлантичної інтеграції та призначення І. Климпуш-Цинцадзе позитивно вплинуло на продовження інституалізації європейського та євроатлантичного напрямку зовнішньої політики. У липні 2016 року створено Комісію з питань координації євроатлантичної інтеграції при Президентові України, а у вересні Уряд розширив штат та функції Урядового офісу з питань

європейської та євроатлантичної інтеграції. Також було оголошено про створення Механізму координації реалізації цільових фондів НАТО.

У 2016 р. пріоритети, які обговорюються зовнішньополітичними суб'єктами України, в більшості закріплені в наявних стратегічних документах. Частково вони сформульовані в позиційних документах (Річне послання Президента до ВРУ) та оперативних документах (План першочергових дій Уряду на 2016 рік). Проте протягом досліджуваного періоду не продовжено позитивну практику розробки урядових планів дій щодо Стратегії сталого розвитку «Україна – 2020», як це було у 2015 році.

Найактивніше українська сторона будувала свої міжнародні відносини та робила зовнішньополітичні кроки в напрямках євроатлантичної інтеграції, співпраці з міжнародними організаціями та державами G-7. У рамках співпраці з НАТО вжито додаткових заходів для посилення координації та планування спільної роботи. Наприкінці 2016 року указом Президента було прийнято новий порядок підготовки Річних національних програм співробітництва з НАТО. У співпраці з державами G-7, а також сусідніми державами Україна отримала додаткову підтримку для протидії російській гібридній агресії.

У 2016 р. позитивні результати принесла й робота Постійного представництва при ООН, коли наприкінці року була прийнята Резолюція ГА ООН «Ситуація з правами людини в Автономній Республіці Крим та м. Севастополь, Україна». Щодо зовнішньополітичних дій з Російською Федерацією у 2016 році, варто відзначити роботу України з міжнародними судами, зокрема з Європейським судом з прав людини та Міжнародним трибуналом з морського права, а також активну роботу Генеральної прокуратури з питань повернення активів та співпраці з поважними європейськими та міжнародними структурами. Важливим результатом співробітництва на євроатлантичному напрямку можна вважати виділення під час Варшавського саміту НАТО у липні 2016 року комплексного пакету підтримки України у 13 сферах та 40 цільових напрямках, а також значну увагу, якій було приділено Україні в Підсумковій декларації. Запуск або розширення восьми цільових фондів НАТО, також дало можливість розширити рівень співпраці з державами-членами НАТО, включаючи невійськовий вимір (Ukrainian Prism, 2017).

Інституційне співробітництво у 2017 році дещо покращилося за переважною більшістю зовнішньополітичних напрямів. У лютому була прийнята Доктрина інформаційної безпеки України, а в липні – Енергетична стратегія України до 2035 року. Обидва документи формують і частково уточнюють деякі принципи розробки та реалізації зовнішньої політики та безпеки. Середньостроковий план дій уряду на період до 2020 року, прийнятий 3 квітня 2017 року, містить ряд завдань та заходів у сфері економічної та енергетичної дипломатії, європейської та євроатлантичної інтеграції. У грудні Уряд затвердив Експортну стратегію України – Стратегічну дорожню карту розвитку торгівлі на 2017–2021 роки. У контексті євроатлантичної інтеграції прийнято у лютому 2017 року Концепцію підвищення обізнаності громадськості про співпрацю України з НАТО на період 2017–2020 років. На рівні оперативних документів у червні Кабінет Міністрів України затвердив прийнятий наприкінці 2016 року План реалізації Концепції популяризації України у світі та просування інтересів України у світовому інформаційному просторі.

В умовах російської агресії проти України ефективна комунікація з ключовими країнами-партнерами України, тобто країнами Північної Америки та ЄС, а також робота в рамках ООН, ОБСЄ, Ради Європи, співробітництво з НАТО набула важливого значення у: підтримці територіальної цілісності України, засудженні збройної агресії проти України, невизнанні незаконної анексії Криму, продовженні та посиленні санкційної політики проти Росії, тиску на її керівництво з метою виконання Мінських домовленостей тощо. У цьому контексті варто відзначити високий рівень зовнішньополітичної діяльності Президента України, який намагався тримати ці питання на порядку денному у своїх офіційних та робочих візитах за кордон. У контексті міжнародної безпеки та територіальної цілісності Мінські домовленості залишалися основним механізмом врегулювання російсько-українського конфлікту. Крім того, діяльність України в рамках міжнародних інституцій була спрямована на те, щоб зосередити увагу міжнародної спільноти (зокрема ООН, Міжнародного Суду, ОБСЄ, Ради Європи) на цьому питанні. У лютому 2017 року під час свого головування в Раді Безпеки ООН Україні вдалося привернути увагу до конфліктів у Європі.

2017 рік у порівнянні з попереднім періодом можна вважати роком посилення і продуктивних відносин між Україною та ЄС. Президент України двічі відвідав столицю ЄС (у червні з двостороннім візитом та в листопаді для участі у 5-му саміті Східного партнерства). Прем'єр-міністр України також здійснив два візити до Брюсселя (у лютому та грудні).

Співпраця України з НАТО була активною на всіх рівнях. У липні 2017 р. надзвичайно важливою подією стало призначення В. Пристайка головою місії України при НАТО, що підтвердило серйозність намірів України щодо подальшої стратегії зближення. Ще одним важливим політичним кроком стало засідання Комісії Україна – НАТО в Києві за участі Генерального секретаря НАТО та Президента України (у липні).

Протягом року велися переговори з Туреччиною та Ізраїлем щодо укладення угод про вільну торгівлю. Відбувся ряд двосторонніх (з Албанією, Угорщиною, Білоруссю, Литвою, Південною Кореєю) та міжнародних економічних форумів (з Канадою та Грузією) за участі керівництва України. Доволі активними були й спільні міжурядові комісії (зокрема, з Молдовою, Білоруссю, В'єтнамом, Саудівською Аравією) (Ukrainian Prism, 2018).

У 2018 р. напрямок європейської та євроатлантичної інтеграції традиційно доповнюється високим рівнем координації. У жовтні Указом Президента України № 298/2018 «Про щорічні національні програми під егідою Комісії Україна-НАТО» було запропоновано новий порядок розробки та оцінки річних національних програм. 27 червня 2018 року в Копенгагені (Данія) українською стороною спільно з європейськими партнерами була організована друга міжнародна конференція з реформ в Україні. У рамках економічної дипломатії на базі дорадчо-консультативного органу «Офіс просування експорту» при Мінекономіки створено державний орган «Офіс просування експорту України», який у грудні 2018 року розпочав самостійну роботу з підтримки українського бізнесу та сприяння українському експорту.

19 грудня набув чинності новий закон «Про дипломатичну службу України», положення якого впливають на деякі аспекти побудови міжінституційного співробітництва та узгодження позицій. Зокрема, відповідно до положень цього Закону, Надзвичайний і Повноважний Посол України є вищим офіційним представником України за кордоном, який також здійснює керівництво та контроль за всіма представниками держави, які відвідують країну з офіційними цілями. Одним із важливих кроків 2018 року стала ініціатива Президента України щодо закріплення в Конституції України її стратегічного курсу на повноправне членство в ЄС і НАТО. У листопаді, після позитивного розгляду Конституційного Суду України, ВРУ 331 голосом підтримала у першому читанні законопроект № 9037 «Про внесення змін до Конституції України (щодо стратегічного курсу України на повне членство в Європейському Союзі та НАТО»).

Угода про асоціацію залишається ключовим стратегічним документом у середньостроковій перспективі для відносин Україна-ЄС. Крім того, у грудні 2018 року Рада асоціації Україна-ЄС вперше ухвалила рішення про можливий перегляд Угоди про асоціацію в окремих галузях, що загалом відкриває нові горизонти для України на шляху до європейської інтеграції. Підписаний у жовтні 2018 року Указ Президента про «Річні національні програми під егідою Комісії України НАТО» запускає нові підходи до визначення цілей і завдань, їх реалізації та звітності, що, у свою чергу, може продемонструвати спроби стратегічного перегляду шляхів просування євроатлантичної інтеграції.

За результатами експертних оглядів зовнішньої політики країни за 49 напрямками, Україна займає активну позицію, постійно нарощує та диверсифікує офіційні контакти, удосконалює інструменти зовнішньої політики. У 2018 році стосунки України з Угорщиною були досить проблематичними. Діяльність України в Чорноморському регіоні була безрезультатною, оскільки концентрувалася лише на проблемах Криму та Азовського моря. Недостатньо активною була українська влада щодо Європейського енергетичного співробітництва, Вишеградської групи (як міжнародної ініціативи) та співпраці з українською діаспорою. Низький рівень активності України інколи можна пояснити несприятливою динамікою двосторонніх відносин та відсутністю зацікавленості з боку протилежної сторони (Ukrainian Prism, 2019).

Незважаючи на зміну урядової команди в 2019 році, основні стратегічні напрямки зовнішньої політики країни, які сформувалися за останні п'ять років, не зазнали серйозних змін. У 2019 році Брюссель запропонував важливе посередництво в тристоронніх переговорах ЄС-Росія-Україна щодо договору про транзит російського газу через Україну відповідно до стандартів ЄС, який був узгоджений наприкінці року.

У 2019 році ключові результати співпраці Україна-НАТО стосувалися внутрішнього виміру адаптації реформ, забезпечення фінансової та консультативної допомоги та збереження солідарності між членами Альянсу при підтримці України у протидії російській агресії. За результатами засідання Спільної робочої групи Україна-НАТО у грудні підписано оновлену версію Дорожньої карти Україна-НАТО з питань оборонного та технічного співробітництва.

Україна не завершила процес приєднання до Центру передового досвіду з енергетичної безпеки НАТО, хоча це було метою урядової програми на 2018 рік. До кінця 2019 року не було прийнято рішення про те, як розблокувати Комісію Україна-НАТО, яка блокується Угорщиною. У 2019 році було досягнуто значних результатів у протидії російській агресії, а також у закріпленні міжнародної підтримки територіальної цілісності та суверенітету України. Притягнення Росії до відповідальності в міжнародних судах було окремою тенденцією у протидії агресії, яка мала значні позитивні досягнення у 2019 році.

Висновки. Нова політична команда приділила значну увагу економізації зовнішньої політики як на рівні політичних заяв, так і на рівні планів і дій уряду, зокрема щодо покращення умов торгівлі з ЄС,

відновлення торгових преференцій США, розвитку економічного співробітництва з Китаєм. Наприкінці року було збільшено квоти на безмитне імпортування м'яса птиці українськими експортерами до країн ЄС. У жовтні США відновили торгові преференції для переважної більшості українських товарів, які були вилучені з Генеральної системи преференцій США у 2018 році. Угода про вільну торгівлю з Ізраїлем була підписана у 2019 році (січень), але Ізраїль ще не ратифікував її через внутрішньополітичні події (Ukrainian Prism, 2020).

Отже, ключовими орієнтирами України в сучасних міжнародних відносинах є здійснення відкритого, послідовного, виваженого й передбаченого зовнішньополітичного курсу і прагнення до рівноправного співробітництва з усіма зацікавленими партнерами.

Shevchenko B. Ukraine in international relations 2014–2019

The article examines the international relations of Ukraine during 2014–2019, as one of the important processes and stages of development of countries in the XXI century, where against the background of globalization the level of international cooperation deserves special attention. In the context of the evolution of international relations, the influence on the formation of Ukraine's foreign policy in 2014–2019 is considered and its behavior in the international arena is analyzed. The influence of hybrid wars on the development of international processes and on the current political course of Ukraine, which identified the main trends in international relations in the XXI century, is analyzed. The modern foreign policy course of Ukraine and its choice of corresponding values and tendencies concerning the decision of own, European and global problems are described. The results of Ukraine's foreign policy for the period 2014–2019 were evaluated and it was established that the key guidelines of Ukraine in modern international relations are the implementation of an open and consistent foreign policy course. The positive consequences of the implementation of the Ukraine-EU Association Agreement have been studied. It is established that the progress of the implementation of the Association Agreement in 2020 is 54%. It is determined that the greatest progress during the entire period of implementation of the Association Agreement has been achieved in such areas as: political dialogue, national security and defense; justice, freedom, security and human rights, etc.

Key words: foreign policy, European integration, Euro-Atlantic integration, EU, Association Agreement.

Література:

1. Про виконання Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони: Постанова КМУ від 25 жовтня 2017 р. № 1106/ Верховна Рада України. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1106-2017-%D0%BF> (дата звернення: 25.10.2021).
2. Про ратифікацію Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони : Закон України від 16.09.2014 № 1678-VII / Верховна Рада України. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/go/1678-18> (дата звернення: 25.10.2021).
3. Association Agreement between the European Union and its Member States, of the one part, and Ukraine, of the other part. Official EN Journal of the European Union. 2014. URL : https://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2016/november/tradoc_155103.pdf (дата звернення: 25.10.2021).
4. European integration portal. Report on implementation of the Association Agreement between Ukraine and the European Union 2015–2020. 2020. URL : https://eu-ua.kmu.gov.ua/sites/default/files/inline/files/aa_implementation_report_2015-2020_eng_final.pdf (дата звернення: 25.10.2021).
5. Integration within Association: Dynamics of the EU-Ukraine Agreement Implementation. "Civic Synergy" Project. International Renaissance Foundation with support of the EU. 2019. URL : <https://www.civic-synergy.org.ua/wp-content/uploads/2018/04/Integratsiya-u-ramkah-asotsiatsiyi-dynamikavykonannya-Ugody-mizh-Ukrayinoyu-i-YES-3-e-vydannya-1.pdf> (дата звернення: 25.10.2021).
6. Ukrainian Prism: Foreign Policy 2015. Analytical study. Foreign Policy Council "Ukrainian Prism" / editors: Maksak H., Shelest H., Koval N., Koval M. Friedrich Ebert Foundation, Office in Ukraine. Kyiv, 2016. 172 p.
7. Ukrainian Prism: Foreign Policy 2016. Analytical study. Foreign Policy Council "Ukrainian Prism" / editors: Maksak H., Shelest H., Koval N., Koval M. Friedrich Ebert Foundation, Office in Ukraine. Kyiv, 2017. 202 p.

8. Ukrainian Prism: Foreign Policy 2017. Analytical study. Foreign Policy Council "Ukrainian Prism" / editors: Maksak H., Shelest H., Bureiko N., Koval N., Koval M. Friedrich Ebert Foundation, Office in Ukraine. Kyiv, 2018. 224 p.
9. Ukrainian Prism: Foreign Policy 2018. Analytical study. Foreign Policy Council "Ukrainian Prism" / editors: Bureiko N., Koval M., Maksak H., Shelest H. Friedrich Ebert Foundation, Office in Ukraine. Kyiv, 2019. 250 p.
10. Ukrainian Prism: Foreign Policy 2019. Analytical study. Foreign Policy Council "Ukrainian Prism" / editors: Bureiko N., Maksak H., Shelest H. Friedrich Ebert Foundation, Office in Ukraine. Kyiv, 2020. 382 p.

References:

1. Pro vykonannya Uhody pro asotsiatsiiu mizh Ukrainoiu, z odniiei storony, ta Yevropeiskym Soiuzom, Yevropeiskym spivtovarystvom z atomnoi enerhii i yikhnyimi derzhavamy-chlenamy, z inshoi storony (2017)[On the implementation of the Association Agreement between the European Union and the European Atomic Energy Community and their member states, of the one part, and Ukraine, of the other part] : Postanova KМУ vid 25 zhovtnia 2017 r. № 1106/ Verkhovna Rada Ukrainy, available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1106-2017-%D0%BF> [in Ukrainian].
2. Pro ratyfikatsiiu Uhody pro asotsiatsiiu mizh Ukrainoiu, z odniiei storony, ta Yevropeiskym Soiuzom, Yevropeiskym spivtovarystvom z atomnoi enerhii i yikhnyimi derzhavamy-chlenamy, z inshoi storony (2014)[On the ratification of the Agreement on the Association of Ukraine between Ukraine, from one side, and the European Union, the European Union, the European Union of Atomic Energy and the other member states, from the other side] : Zakon Ukrainy vid 16.09.2014 № 1678-VII / Verkhovna Rada Ukrainy, available at: <https://zakon.rada.gov.ua/go/1678-18> [in Ukrainian].
3. Association Agreement between the European Union and its Member States, of the one part, and Ukraine, of the other part (2014). Official EN Journal of the European Union, available at: https://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2016/november/tradoc_155103.pdf [in English].
4. European integration portal (2020). Report on implementation of the Association Agreement between Ukraine and the European Union 2015-2020, available at: https://eu-ua.kmu.gov.ua/sites/default/files/inline/files/aa_implementation_report_2015-2020_eng_final.pdf [in English].
5. Integration within Association: Dynamics of the EU-Ukraine Agreement Implementation (2019). "Civic Synergy" Project. International Renaissance Foundation with support of the EU, available at: <https://www.civic-synergy.org.ua/wp-content/uploads/2018/04/Integratsiya-u-ramkah-asotsiatsiyi-dynamikavykonannya-Ugody-mizh-Ukrayinoyu-i-YES-3-e-vydannya-1.pdf> [in English].
6. Ukrainian Prism: Foreign Policy 2015. (2016). Analytical study. Foreign Policy Council "Ukrainian Prism" / editors: Maksak H., Shelest H., Koval N., Koval M. Friedrich Ebert Foundation, Office in Ukraine. Kyiv, 172 p. [in English].
7. Ukrainian Prism: Foreign Policy 2016. (2017). Analytical study. Foreign Policy Council "Ukrainian Prism" / editors: Maksak H., Shelest H., Koval N., Koval M. Friedrich Ebert Foundation, Office in Ukraine. Kyiv, 202 p. [in English].
8. Ukrainian Prism: Foreign Policy 2017. (2018). Analytical study. Foreign Policy Council "Ukrainian Prism" / editors: Maksak H., Shelest H., Bureiko N., Koval N., Koval M. Friedrich Ebert Foundation, Office in Ukraine. Kyiv, 224 p. [in English].
9. Ukrainian Prism: Foreign Policy 2018. (2019). Analytical study. Foreign Policy Council "Ukrainian Prism" / editors: Bureiko N., Koval M., Maksak H., Shelest H. Friedrich Ebert Foundation, Office in Ukraine. Kyiv, 250 p. [in English].
10. Ukrainian Prism: Foreign Policy 2019. (2020). Analytical study. Foreign Policy Council "Ukrainian Prism" / editors: Bureiko N., Maksak H., Shelest H. Friedrich Ebert Foundation, Office in Ukraine. Kyiv, 382 p. [in English].

Стаття надійшла до редакції 09.11.2021

Стаття рекомендована до друку 17.11.2021